

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Β΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Αρχαία Ελλάδα, Ο τόπος και οι άνθρωποι (ανθολόγιο)

Ενότητα 4 – Ένα αντρόγυνο στην κλασική Αθήνα

Ξενοφών, Οικονομικός, 7, 4-22 & 35-43

Τίτλος:

«Γάμος, οικογένεια, έμφυλοι ρόλοι: μετασχηματισμοί στο χρόνο»

ΝΕΚΤΑΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

ΤΗΛ.: 2310 459101, ΦΑΞ: 2310 459107, E-MAIL: CENTRE@KOMVOS.EDU.GRA. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Γάμος, οικογένεια, έμφυλοι ρόλοι: μετασχηματισμοί στο χρόνο

Δημιουργός

Νεκταρία Ιωάννου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Αύγουστος 2014

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ενότητα 4 – Ένα αντρόγυνο στην κλασική Αθήνα [Ξενοφῶν, Οικονομικός, 7, 4-22 & 35-43].

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

6-7 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής ή, εναλλακτικά, αίθουσα διδασκαλίας εξοπλισμένη με διαδραστικό πίνακα, τέσσερις τουλάχιστον φορητούς υπολογιστές και σύνδεση στο διαδίκτυο.

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Μέσα στο κλίμα της διαρκούς ροής και ανακατάταξης της γνώσης, της αλλαγής στα οικονομικά μεγέθη και στους κοινωνικούς συσχετισμούς, οι μαθητές χρειάζεται να αναπτύσσουν αυτόνομη δράση και συλλογικό κοινωνικό πνεύμα. Πρόθεση είναι ο κάθε μαθητής να λειτουργεί στο σχολείο σε μια σειρά από ρόλους: του μαθητή «διανοούμενου», του μαθητή «επιστήμονα», του γλωσσομαθή, του μαθητή που μαθαίνει να μαθαίνει, του μαθητή συνειδητού πολίτη της Ελλάδας και του κόσμου (Μακρυγιάννης 2012). Οι σύγχρονες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις (κονστрукτιβιστική προσέγγιση) δίνουν μεγάλη βαρύτητα στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών, την εργασία σε ομάδες και την καθοδηγούμενη ανακάλυψη των πληροφοριών: η καθοδήγηση, η συνεργασία και η αλληλεπίδραση με πιο ικανούς ενήλικες ή συμμαθητές είναι εξαιρετικής σημασίας κατά τον Vygotsky (Κακλαμάνης 2005). Η υλοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου προϋποθέτει οι μαθητές να διαθέτουν στοιχειώδεις γνώσεις χειρισμού Η/Υ και να έχουν κατακτήσει βασικά εργαλεία των ΤΠΕ (εννοιολογικοί χάρτες, λογισμικό παρουσίασης, κειμενογράφος, πλοήγηση στο διαδίκτυο).

Ο εκπαιδευτικός με κριτική και δημιουργική σκέψη και ικανότητα οργάνωσης αυτοτελών συνθηκών και διαδικασιών μάθησης πρέπει να αποσκοπεί στο να κοινωνικοποιεί τον μαθητή μέσα σε δημοκρατικό πλαίσιο. Ο ρόλος που καλείται να αναλάβει, λοιπόν, είναι αυτός του καθοδηγητή, του διαμεσολαβητή, του διευκολυντή και συνεργάτη (Λαμπάκη 2014), σύμφωνα με την παρακάτω αρχή: «Εκπαίδευση, δεν είναι να γεμίζεις τον μαθητή με γνώσεις από έξω προς τα μέσα. Είναι να βγάζεις από μέσα προς τα έξω τις ψηλότερες, ευγενέστερες και καλύτερες ιδιότητες που βρίσκονται έμφυτες στο κάθε άτομο» (Δρογίδης & Παππά 2008).

Αξίζει, λοιπόν, να διευκρινιστεί ευθύς αμέσως ότι η προσέγγιση δύσκολων ή «αιρετικών» θεμάτων της επικαιρότητας γίνεται με αυτό το σκεπτικό, δηλαδή τον προβληματισμό και την κριτική στάση των μαθητών απέναντί τους και επ' ουδενί δεν θα πρέπει να λειτουργήσει προπαγανδιστικά υπέρ ή εναντίον των θεμάτων αυτών.

Σαφώς η εμβάθυνση σε τέτοια ζητήματα απαιτεί αυξημένη ωριμότητα εκ μέρους των μαθητών, που ενδεχομένως είναι ασύμβατη με το νεαρό της ηλικίας τους, ωστόσο πρόκειται για ζητήματα φλέγοντα, υπαρκτά, εμφανιζόμενα στην καθημερινότητά τους, ώστε η απόκρυψη ή αποσιώπησή τους να μη συνιστά ενδεδειγμένη τακτική.

Εκ των ουκ άνευ θεωρείται η θεωρητική θωράκιση του διδάσκοντος με άρτια γνώση των ΤΠΕ και η κατάλληλη προεργασία που θα πραγματοποιήσει τόσο σε επίπεδο διαχείρισης του υλικού όσο και σε επίπεδο διεκπεραίωσης υλικοτεχνικών ζητημάτων που ενδέχεται να προκύψουν.

Ως χώρος πραγματοποίησης του σεναρίου ορίζεται το εργαστήριο πληροφορικής της σχολικής μονάδας ή εναλλακτικά σχολική αίθουσα που θα διαθέτει διαδραστικό πίνακα με απαραίτητη τη χρήση τουλάχιστον τεσσάρων υπολογιστών συνδεδεμένων στο διαδίκτυο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο στηρίζεται σε απόσπασμα από τον *Οικονομικό* του Ξενοφώντα (7, 4-22 & 35-43) με τίτλο «Ένα αντρόγυνο στην κλασική Αθήνα», που στοιχειοθετεί την [τέταρτη ενότητα του σχολικού βιβλίου Αρχαία Ελλάδα –Ο τόπος και οι άνθρωποι](#) (ανθολόγιο). Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες και μέσω της αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο επιχειρούν να προσεγγίσουν έννοιες, όπως ο θεσμός του γάμου και της οικογένειας αλλά και οι έμφυλοι κοινωνικά προδιαγεγραμμένοι ρόλοι που σχετίζονται με αυτούς, τόσο στην αρχαιότητα όσο και στις μέρες μας, ώστε να

καταλήξουν σε οικεία συμπεράσματα σχετικά με τη δομή, τη λειτουργία και την εξέλιξή τους.

Συγκεκριμένα, η πρώτη ομάδα («Αρχαιογνώστες») κινείται αποκλειστικά στο χωροχρονικό πλαίσιο του αρχαίου κόσμου. Αναλαμβάνει αρχικά να καταγράψει τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις μιας Αθηναίας συζύγου στην κλασική εποχή σύμφωνα με το κείμενο του σχολικού βιβλίου και στη συνέχεια ύστερα από τη συμπληρωματική μελέτη άλλων χαρακτηριστικών αρχαίων πηγών να εμπλουτίσει τα συμπεράσματα της προηγούμενης δραστηριότητας. Τέλος, μελετώντας διαδικτυακές πηγές καλείται να δημιουργήσει ένα πολυτροπικό κείμενο για τη θέση της γυναίκας εν γένει (όχι μόνο με την ιδιότητα της συζύγου) στην κλασική Αθήνα.

Η δεύτερη ομάδα («Λογοτέχνες») ασχολείται σχεδόν αποκλειστικά με αποσπάσματα από νεότερα και σύγχρονα λογοτεχνικά κείμενα με στόχο να διερευνήσει ενδιαφέροντα και επίκαιρα θέματα που θίγονται σε αυτά, όπως ο θεσμός της προίκας, η διαφορετικότητα του ρόλου του γονέα και της θέσης του στην οικογένεια ανάλογα με το φυσικό του γένος, η πεποίθηση ότι η ολοκλήρωση και η ευτυχία της γυναίκας είναι συνυφασμένη κατ' αποκλειστικότητα με το γάμο και την τεκνοποίηση. Οι ποικίλου τύπου δραστηριότητες περιστρέφονται γύρω από τη δημιουργική συνομιλία που θα προκύψει από την κατανόηση, ιστορική τεκμηρίωση αλλά και αποδόμηση ή ανασύνθεση των λογοτεχνικών κειμένων.

Η τρίτη ομάδα («Ιστορικοί») καλείται να διενεργήσει έρευνα μελετώντας τα κεφαλαιώδη θέματα (γάμος, ρόλος γυναίκας, φεμινιστικό κίνημα) που συνειρμικά εκπορεύονται από το κείμενο του σχολικού εγχειριδίου και λειτουργούν ως λογική συνέχεια και ολοκλήρωση του σύγχρονου προβληματισμού που απορρέει από αυτό.

Τέλος, η τέταρτη ομάδα («Δημοσιογράφοι») αναλαμβάνει το σύνθετο και προκλητικό ρόλο να προσεγγίσει υπό διαμόρφωση απόψεις ή πρακτικές που σχετίζονται με τα ζητήματα που προαναφέρθηκαν (θεσμός γάμου, σύγχρονοι τύποι οικογένειας, έμφυλοι ρόλοι) εκφράζοντας προσωπικές απόψεις και οικείους προβληματισμούς.

Το σενάριο προβλέπει μια τελευταία ώρα αφιερωμένη στην παρουσίαση του υλικού που δημιούργησαν οι ομάδες στην ολομέλεια, κατά τη διάρκεια της οποίας θα υπάρξει εκατέρωθεν αξιολόγηση αλλά και αυτοαξιολόγηση των ομάδων, ώστε να εξαχθούν τα τελικά συμπεράσματα.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Με αφορμή το κείμενο του *Οικονομικοῦ* του Ξενοφώντα, που μας μεταφέρει το διάλογο του Ισχόμαχου με το Σωκράτη, στον οποίο ο πρώτος παρουσιάζει στο φιλόσοφο αναλυτικά τα καθέκαστα πριν και μετά το γάμο του, υπήρξε η σκέψη να προσανατολιστεί η έρευνα των μαθητών γύρω από θέματα διαχρονικά κι επίκαιρα που πριμοδοτούνται από την ενότητα, όπως ο θεσμός του γάμου και της οικογένειας, οι κοινωνικά αποδεκτοί έμφυλοι ρόλοι και τα συνακόλουθα στερεότυπα που απορρέουν από αυτούς και η κοινωνική θέση γυναίκας διαχρονικά.

Είναι δεδομένο ότι οι εκπαιδευτικοί είναι οι βασικοί διεκπεραιωτές της εκπαιδευτικής διαδικασίας και μπορούν στο πλαίσιο της σχετικής αυτονομίας τους να υποστηρίξουν την υλοποίηση εκπαιδευτικών καινοτομιών και μεταρρυθμίσεων ή να τις ακυρώσουν στην πράξη – διαπίστωση από την οποία δεν εξαιρούνται οι προσπάθειες προώθησης της ισότητας των φύλων (Μαυρογιώργος 2011). Βαθεία ριζωμένες και κυρίαρχες παραδοσιακές στερεοτυπικές κοινωνικές αντιλήψεις για τον καταμερισμό των ρόλων και τη δυναμική των διαφυλικών σχέσεων στον ιδιωτικό χώρο της οικογένειας, στα επαγγέλματα που θεωρούνται αρμόζοντα για το κάθε φύλο και στη θέση ανδρών και γυναικών στην ιεραρχία της κοινωνικής πυραμίδας προσδιορίζουν και οριοθετούν τις αντρικές και γυναικείες ταυτότητες, δηλαδή τον ανδρισμό και τη θηλυκότητα (Μαραγκουδάκη).

Ο ανδρισμός και η θηλυκότητα όμως, αποτελούν κοινωνικές κατασκευές και στο βαθμό που δομούνται κοινωνικοπολιτισμικά και εξαρτώνται από το πλαίσιο αναφοράς τους μπορούν και να αμφισβητούνται και να αναδομούνται. Καθώς,

λοιπόν, οι έμφυλοι ρόλοι δεν είναι δεδομένοι και αυτονόητοι, το σχολείο ως θεσμός αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα πολιτισμικά μέσα, στο οποίο δομούνται και αναπαράγονται οι έμφυλες ταυτότητες των μαθητών. Το σχολείο είναι ένας τομέας όπου ο (ετερο) σεξουαλικός λόγος παράγει, αναπαράγει και διαπραγματεύεται τις έμφυλες υποκειμενικότητες των μαθητών. Ως αποτέλεσμα, οι μαθητές συχνά παγιδεύονται στον απαγορευτικό και καταπιεστικό λόγο (“discourse”) της διπολικής κατηγοριοποίησης των φύλων (Daraki 2007). Ωστόσο, ο τρόπος που οι μαθητές μαθαίνουν να είναι αγόρια και οι μαθήτριες κορίτσια στο πλαίσιο του σχολείου δεν είναι μόνο παθητικός, με την έννοια ότι δεν παύουν να είναι ενεργά υποκείμενα που διαπραγματεύονται με το περιβάλλον τους και συμβάλλουν έμπρακτα στη διαμόρφωση των έμφυλων ταυτοτήτων τους. Συνεπώς, η εξάλειψη των σεξιστικών στερεοτύπων προϋποθέτει την εισαγωγή μιας εκπαιδευτικής πολιτικής που θα αντιμάχεται τη διάκριση αρσενικού-θηλυκού και θα επιτρέπει στα παιδιά να σκέφτονται και να δρουν ελεύθερα, μακριά από αυτήν την αυστηρή διχοτόμηση. Κατά συνέπεια, η αποδόμηση των έμφυλων στερεοτύπων μπορεί να οδηγήσει σε μια μη σεξιστικά ιεραρχημένη κοινωνία, όπου θα κυριαρχούν άλλες αξίες (Κογκίδου 2013).

Το σενάριο στηρίζεται στο μοντέλο του ρόμβου της γλωσσικής εκπαίδευσης, που αναπαριστά σχηματικά τη διδακτική πρακτική του γλωσσικού μαθήματος εντοπίζοντας στις τέσσερις άκρες ενός ρόμβου τις γνώσεις για τον κόσμο, τις γνώσεις για τη γλώσσα, τους γραμματισμούς και τις διδακτικές πρακτικές με επίκεντρο του σχήματος τις ταυτότητες μαθητών και εκπαιδευτικών (Κουτσογιάννης 2012). Το σενάριο επιπρόσθετα αξιοποιεί παιδαγωγικές πρακτικές που σχετίζονται με τη θεωρία της [ανακαλυπτικής μάθησης του Jerome Bruner](#): ο μαθητής νοείται ως ενεργό υποκείμενο μάθησης και οικοδομεί αναπαραστάσεις (έμπρακτες, εικονικές, συμβολικές), μαθαίνοντας να επιχειρηματολογεί, να διατυπώνει ιδέες, απόψεις και συμπεράσματα. Επιπλέον, η οικοδόμηση των γνώσεων λαμβάνει χώρα σε συνεργατικά περιβάλλοντα, διαμέσου συζητήσεων που εμπερικλείουν τη δημιουργία

και την κατανόηση της επικοινωνίας και την από κοινού (μεταξύ ατόμων ή ομάδων) υλοποίηση δραστηριοτήτων ([κοινωνικός εποικοδομισμός, Vygotsky](#)) (Wertsch 1985). Στο πλαίσιο της συνεργατικής μάθησης οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να διατυπώνουν και να εξωτερικεύουν τις σκέψεις τους και στη συνέχεια να τις επεξεργάζονται. Παράλληλα, η συνεργασία επιτρέπει την εμφάνιση κοινωνικογνωστικών συγκρούσεων (Doise & Mugny 1984), οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε αναθεώρηση ιδεών και ακολούθως σε νέα γνώση. Έτσι, ο μαθητής οδηγείται στην αυτοεκπλήρωση και την αυτοαμοιβή, καθώς αυξάνονται οι διανοητικές του ικανότητες και ο βαθμός προσδοκίας του για επιτυχία, ενώ αναπτύσσει γνωστική στρατηγική και ικανότητα δημιουργικής σκέψης.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να έρθουν σε επαφή με τον αρχαίο κόσμο μέσω ενός μεταφρασμένου κειμένου και να γνωρίσουν πτυχές του καθημερινού βίου της αρχαίας Αθήνας, όπως παρουσιάζεται από τον Ξενοφώντα, αλλά και μέσω της προσωπικής τους έρευνας σε συγκεκριμένους ιστότοπους.
- Να εμπλακούν σε μια ιστορική αναδρομή σε σχέση με την εξελικτική πορεία που ακολούθησαν στο χρόνο θεσμοί, όπως ο γάμος και η οικογένεια, ώστε μέσω των αποκλίσεων και επαναπροσδιορισμών να κατανοήσουν ότι οι θεσμοί αυτοί είναι συνυφασμένοι με την εκάστοτε κοινωνία και ιστορική περίοδο και τις αξίες που τις διακρίνουν.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι οι ρόλοι και η εικόνα των φύλων καθορίζονται επίσης από το ιστορικό, κοινωνικό, πολιτισμικό πλαίσιο κάθε εποχής.
- Να διερευνήσουν τα κοινωνικά στερεότυπα περί φύλου και τις λογοτεχνικές εικόνες των ταυτοτήτων του φύλου και να συνειδητοποιήσουν ότι η

λογοτεχνία μπορεί να αναπαράγει αλλά και να τροποποιεί ή να ανατρέπει κοινωνικά στερεότυπα.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να λειτουργήσουν αφαιρετικά και επιλεκτικά ασκούμενοι σε τεχνικές πύκνωσης, προκειμένου να παρουσιάσουν συνοπτικά τα πορίσματα της έρευνάς τους.
- Να ασκηθούν στην παραγωγή κριτικού προσωπικού γραπτού λόγου για την υποστήριξη των θέσεών τους.
- Να καλλιεργήσουν τη βιωματική εμπλοκή και την ενσυναίσθηση σε σχέση με τα προβλήματα που καλούνται να διεκπεραιώσουν, αρθρώνοντας λόγο προσωπικό και οικείο, που συνάδει με τα ποικίλα γλωσσικά περιβάλλοντα στα οποία εικονικά εμπλέκονται.
- Να πειραματιστούν με διαφορετικά κειμενικά είδη (άρθρο, θεατρικός διάλογος, παρουσίαση) και να εξοικειωθούν με το κατάλληλο ύφος και τις γλωσσικές ποικιλίες που γραμματολογικά ενδείκνυνται για την εκάστοτε περίπτωση.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να μπορούν να διαχειρίζονται μόνοι τους διαφορετικούς πόρους που προσπελάζουν και να ασκηθούν στον έλεγχο της ορθότητας των πληροφοριών που συναντούν κατά την αναζήτησή τους σε αυτούς, ώστε να επιλέγουν κριτικά τα στοιχεία που χρησιμεύουν στην έρευνά τους.
- Να ασκηθούν στη χρήση και τη σύγκριση πρωτογενών πηγών, την κριτική αποτίμησή τους και την εξαγωγή προσωπικών συμπερασμάτων.

- Να αναπτύξουν πνεύμα ομαδικότητας και συνεργασίας, ώστε ανταλλάσσοντας δεδομένα και απόψεις να οδηγούνται σε ασφαλή συμπεράσματα.
- Να χειρίζονται αποτελεσματικά τις ΤΠΕ ως μέσο αναζήτησης πληροφοριών αλλά και ως μέσο επικοινωνίας και δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων.
- Να γίνουν εντέλει οι ίδιοι δημιουργοί νέων ψηφιακών πόρων, οι οποίοι μπορούν να αναρτηθούν στο διαδίκτυο, ώστε να διασφαλίζεται η προσβασιμότητα και η συνεχής επικαιροποίησή τους από το σύνολο των επισκεπτών τους.
- Να ασκηθούν στην εμπειριστατωμένη άσκηση καλοπροαίρετης κριτικής και αυτοκριτικής σχετικά με τα πορίσματα των ομάδων εργασίας, ώστε να αποσυνδέσουν την επισήμανση ατελειών από την ενδεχόμενη ταύτισή της με τιμωρητικές πρακτικές και να κατανοήσουν την πολλαπλή ωφελιμότητα που προκύπτει από αυτού του είδους την ανατροφοδότηση, εφαρμόζοντάς την στην πράξη.

Διδακτικές πρακτικές

Το συγκεκριμένο σενάριο βασίζεται σε διδακτικές πρακτικές που έχουν ως στόχο οι μαθητές να:

- Αναπτύξουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες δουλεύοντας με συνεργατικές μεθόδους σε κοινότητες μάθησης, όπου η γνώμη κάθε μέλους της ομάδας είναι σεβαστή και το τελικό αποτέλεσμα προκύπτει από τη σύνθεση των αντιθέσεων μέσω διαλογικής διαδικασίας.
- Ενισχύσουν την αυτενέργεια και την ανάληψη πρωτοβουλιών εκ μέρους τους, προκειμένου να φέρουν σε πέρας με επιτυχία τις δραστηριότητες που τους έχουν ανατεθεί.
- Καλλιεργήσουν την κριτική τους ικανότητα όσον αφορά τη συλλογή, καταγραφή και επεξεργασία του υλικού που είναι χρήσιμο για το έργο τους.

- Τους βοηθήσουν να αναπτύξουν υγιή κριτήρια εποικοδομητικής αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το σενάριο έχει ως αφορμή την [τέταρτη ενότητα](#) του σχολικού εγχειριδίου της Β΄ Γυμνασίου *Αρχαία Ελλάδα – Ο τόπος και οι άνθρωποι (ανθολόγιο)*, η οποία περιλαμβάνει ένα μεταφρασμένο απόσπασμα από το έργο *Οικονομικός* του Ξενοφώντα. Σε αυτό ο Αθηναίος Ισχόμαχος συνομιλώντας με τον Σωκράτη παρουσιάζει με αναλυτικές λεπτομέρειες τα καθέκαστα πριν και μετά το γάμο του, παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες για την όλη διαδικασία στους μεταγενέστερους αναγνώστες. Η θεματική της ενότητας προσφέρει, συνεπώς, μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να ασχοληθούν οι μαθητές με ζητήματα διαχρονικά και επίκαιρα, όπως ο θεσμός του γάμου και της οικογένειας, ο κοινωνικά προδιαγεγραμμένος ρόλος των δύο φύλων και η θέση της γυναίκας. Ευκαίσιος στόχος είναι η κατανόηση, μέσω της διαχρονικής προσέγγισης, των ποικίλων μετασχηματισμών που έχουν λάβει χώρα και η συνειδητοποίηση ότι όλα τα παραπάνω δεν παραμένουν αυστηρά αναλλοίωτα στο χρόνο, αλλά αντιθέτως είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την εκάστοτε κοινωνία και εποχή ως άμεσες αντανακλάσεις της. Κάτω από αυτό το πρίσμα οι μαθητές οδηγούνται σε έναν επιπλέον αναβαθμό: να προβληματιστούν (όχι απαραίτητα να καταλήξουν σε σαφή θέση) σε σχέση με τις ανατρεπτικές ατραπούς και συχνά «αιρετικές» προεκτάσεις που λαμβάνουν τα ίδια αυτά εξεταζόμενα ζητούμενα στη σύγχρονη εποχή (λ.χ. παρένθετη μητρότητα, γάμος και υιοθεσία για ομοφυλόφιλα ζευγάρια). Στόχος είναι η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου που θα βασίζεται σε κριτική σκέψη και νηφάλια επιχειρηματολογία και όχι η πόλωση, ο αφορισμός ή ακόμα και η γελοιοποίηση των θεματικών που προκύπτουν από το αμφιλεγόμενο αυτό πεδίο.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το προτεινόμενο σενάριο εντάσσεται στην [4^η ενότητα](#) του σχολικού βιβλίου «Αρχαία Ελλάδα – Ο τόπος και οι άνθρωποι (ανθολόγιο) Β΄ Γυμνασίου» και με αυτό επιχειρείται η πραγμάτωση διδακτικών στόχων, όπως προβλέπονται από το [Πρόγραμμα Σπουδών \(ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ\)](#) και το [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού \(σσ. 25-30\)](#) που θα μπορούσαν να συνοψιστούν στους ακόλουθους: εξοικείωση των μαθητών με κείμενα της αρχαίας ελληνικής από μετάφραση, καλλιέργεια του ενδιαφέροντος για τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό μέσω της σύντομης προβολής ποικίλων θεμάτων του αρχαίου ελληνικού βίου από την καθημερινή ζωή, γνωριμία, κατανόηση και ερμηνεία της δράσης και της στάσης των αρχαίων Ελλήνων στα κοινά, τον τρόπο που βίωναν τα καθημερινά τους προβλήματα σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, σύγκριση με τις προσλαμβάνουσες των μαθητών από την εξέλιξή τους στη σύγχρονη εποχή και εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποτελούν τον καταλύτη πολλών αλλαγών στην εκπαίδευση. Γι' αυτό και είναι επιθυμητό η αξιοποίηση τους να καθοδηγείται από τις ανάγκες της εκπαίδευσης και της μάθησης κι όχι από τις εξελίξεις της τεχνολογίας καθεαυτής (Λυτούδη 2012). Λαμβάνοντας υπόψη ότι η γνώση οικοδομείται με τη βοήθεια εργαλείων που έχει στη διάθεσή της η κάθε κοινότητα, οι Η/Υ και γενικότερα η τεχνολογία δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται για την απλή μετάδοση της πληροφορίας, αλλά ως αντιληπτικά εργαλεία, που οι εμπλεκόμενοι στη διαδικασία της μάθησης θα χρησιμοποιούν για να υποβοηθήσουν τον τρόπο σκέψης τους και τη συνικοδόμηση της γνώσης (Βρασίδης κ.ά. 2005). Παράλληλα, η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία πρέπει να συνάδει με κάποιες βασικές διδακτικές αρχές, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι: η αρχή της εποπτικότητας, η αρχή της παιδοκεντρικότητας, η αρχή της αυτενέργειας, η αρχή της βιωματικότητας, η αρχή της εγγύτητας προς τη ζωή (Κουτσός 2000). Με τον τρόπο αυτό θα αναδειχθούν και τα πολλαπλά

πλεονεκτήματα από τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση που εστιάζουν στην παροχή ευκαιριών σε όλους τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς- συνερευνητές, ώστε να αναπτύξουν περισσότερες και υψηλότερου επιπέδου γνωστικές και κοινωνικές δεξιότητες, ενώ παράλληλα, δημιουργείται ένα ανοικτό, ελκυστικό και διευκολυντικό εκπαιδευτικό περιβάλλον που στοχεύει στη διερευνητική μάθηση, προσαρμοσμένη στην πραγματική ζωή (Καπραβέλου & Λέμα 2008).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελλάδα – Ο τόπος και οι άνθρωποι (Ανθολόγιο) Β΄ Γυμνασίου:

Ενότητα 4η: [Ένα αντρώγιο στην κλασική Αθήνα](#)

[Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#)

[Τετράδιο Εργασιών](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Γυμνασίου: [Εμμανουήλ Ροΐδης, «Η εορτή του πατρός μου»](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β΄ Γυμνασίου: [Περλ Μπακ, «Η μάνα»](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου: [Ανδρέας Λασκαράτος, «Τα μυστήρια της Κεφαλονιάς – Η προίκα»](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β΄ Λυκείου:

[Κωνσταντίνος Θεοτόκης, «Η τιμή και το χρήμα»](#)

[Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Η φόνισσα»](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου: [Κώστας Ταχτσής, «Τα ρέστα»](#)

Οικιακή Οικονομία Β΄ Γυμνασίου: [Γάμος και οικογένεια](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Scribd:

[Κωνσταντίνος Θεοτόκης, «Η τιμή και το χρήμα» \(απόσπασμα\)](#)

[Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Η φόνισσα» \(αποσπάσματα\)](#)

[Κώστας Ταχτσής, «Τα ρέστα» \(απόσπασμα\)](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Φωτογραφίες /Εικόνες

[Google Art Project](#) [Art Project].

Ιστοσελίδες

[Νεότεροι Χρόνοι \(19^{ος} και 20^{ος} αιώνας\)](#) [πηγή: 1^ο ΕΠΑΛ Αμπελοκήπων Θεσσαλονίκης].

[Προίκες και προικοσύμφωνα](#) [πηγή: Βασιλικά Λέσβου].

Ελληνική Βικιπαίδεια [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]:

[Μητριαρχία](#)

[Προίκα](#)

[Φεμινισμός](#)

[Έχεις κορίτσι; Μην το καταστρέψεις!](#) [πηγή: Εναλλακτική Δράση].

[Νόμιμη η υιοθεσία από ομοφυλόφιλα ζευγάρια στο Λουξεμβούργο](#) [πηγή: Εφημερίδα: Η Αυγή, 18/06/2014].

[Ελληνική «βιομηχανία» με παρένθετες μητέρες](#) [πηγή: Εφημερίδα: Η Καθημερινή, 13/04/2014].

[Η φεμινιστική γλωσσολογία](#) [πηγή: Εφημερίδα: Η Καθημερινή, 10/08/2010].

[Το πένθος της επόμενης μέρας](#) [πηγή: Εφημερίδα: Η Καθημερινή, 19/12/2007].

[Γλώσσα και φύλο](#) [πηγή: Ηλεκτρονικός Κόμβος για την υποστήριξη των διδασκόντων την ελληνική γλώσσα].

[Η θέση της γυναίκας στην Αρχαία Αθήνα και στην Αρχαία Σπάρτη](#) [πηγή: Θέματα Ελληνικής Ιστορίας].

[Η θέση της γυναίκας](#) [πηγή: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].

[Η γυναίκα στο Βυζάντιο](#) [πηγή: Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα].

[Και με προεδρική υπογραφή νομιμοποιήθηκε η πολυγαμία στην Κένυα](#) [πηγή: In.gr].

[Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα](#) [πηγή: Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης].

[Ήθη και Έθιμα των Ελλήνων Μουσουλμάνων](#) [πηγή: Μουσουλμάνοι και κλίμακα].

[Διαφημιστικό σε κάνει να ξανασκεφτείς τη φράση «σαν κοριτσάκι»](#) [πηγή: Neolaia.gr].

[Η χαρά του να μη θέλεις παιδιά](#) [πηγή: Εφημερίδα: Το Βήμα, 15/07/2014].

[Σουφραζέτες](#) [πηγή: Υγεία online].

[Η θέση της γυναίκας κατά την ιστορική περίοδο](#) [πηγή: Φιλολογικό].

[Οι αλλαγές στους θεσμούς του γάμου και της οικογένειας είναι ραγδαίες τα τελευταία 30 χρόνια](#) [πηγή: Ψυχολογία, φιλοσοφία, Επιστήμες, Παιδεία].

[Text2mindmap](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών]

[Time Rime](#) [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας χρονογραμμών].

[Wordle](#) [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας συννεφόλεξων].

[08/08/2014].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

1^η και 2^η διδακτική ώρα: Οι μαθητές παίρνουν τυχαία θέση μπροστά στον υπολογιστή. Ύστερα από την ανάγνωση του [εισαγωγικού σημειώματος και του κειμένου](#) του Ξενοφώντα που παρατίθεται στο σχολικό βιβλίο, γίνεται γλωσσική εξομάλυνση και επιδιώκεται η κατανόηση του κειμένου μέσω ερωτήσεων του διδάσκοντος. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές καλούνται να επεξεργαστούν το αρχαίο κείμενο βασιζόμενοι στα ερμηνευτικά σχόλια του σχολικού βιβλίου και να καταλήξουν στα συμπεράσματά τους για το θεσμό του γάμου και το ρόλο της γυναίκας στην αρχαία Αθήνα με βάση τη συγκεκριμένη πηγή. Ο καθηγητής ελέγχει μέσω ερωτήσεων τον βαθμό πρόσληψης και κατανόησης του κειμένου από τους μαθητές. Κατόπιν, οι μαθητές καλούνται να επιλέξουν ανάμεσα στις τέσσερις προσφερόμενες ομάδες με βάση τις προσωπικές τους προτιμήσεις. Ο χωρισμός τους σε ομάδες των πέντε ή έξι ατόμων μπορεί να βασιστεί εξ ολοκλήρου στη δήλωση προτίμησής τους, αρκεί οι ομάδες να προκύψουν ισοδύναμες ως προς τη στελέχωσή τους με άτομα εξοικειωμένα με τον υπολογιστή και επιπρόσθετα με άτομα που διαθέτουν ευχέρεια χρήσης του λόγου. Είναι, επίσης, σημαντικό ο εκπαιδευτικός να κατευθύνει τον χωρισμό και τη σύνθεση των ομάδων, διασαφηνίζοντας τον ρόλο που

θα κληθεί να παίξει κάθε μαθητής σε αυτές (χειριστής Η/Υ, γνώστης λογισμικού παρουσίασης, γνώστης λογισμικού επεξεργασίας κειμένου, γραμματέας, συντονιστής). Θα ήταν, επίσης, ενδιαφέρον οι ρόλοι αυτοί να εναλλάσσονται ανάλογα με τη δραστηριότητα, προκειμένου οι μαθητές να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους εκ περιτροπής σε διαφορετικού τύπου δεξιότητες. Έτσι, προκύπτουν τελικά τέσσερις ομάδες:

- ο [«Αρχαιογνώστες»](#)
- ο [«Λογοτέχνες»](#)
- ο [«Ιστορικοί»](#)
- ο [«Δημοσιογράφοι»](#)

Οι ομάδες παίρνουν θέση στον υπολογιστή και ανοίγουν τα φύλλα εργασίας, που έχει αποθηκεύσει ο εκπαιδευτικός στην επιφάνεια εργασίας του υπολογιστή τους ή στο ιστολόγιο της τάξης. Εάν πρόκειται για πολυπληθές τμήμα, οι ομάδες μπορούν να χωριστούν περαιτέρω δια δύο, ώστε οι μαθητές κάνοντας χρήση οκτώ υπολογιστών να έχουν καλύτερη πρόσβαση και αμεσότερη επαφή με τις δραστηριότητες, γεγονός που θα περιορίσει τον κίνδυνο απόσπασης της προσοχής τους και της συνακόλουθης αδιαφορίας που ενέχει η στελέχωση πολυπληθέστερων ομάδων. Για τον ίδιο λόγο, τα φύλλα εργασίας είναι καλό να δοθούν από τον διδάσκοντα στον κάθε μαθητή και σε έντυπη μορφή.

3^η διδακτική ώρα: Οι μαθητές προχωρούν στην πρώτη δραστηριότητα, η οποία είναι διαφορετική για κάθε ομάδα. Συγκεκριμένα:

- οι [«Αρχαιογνώστες»](#) καλούνται, με βάση το αρχαίο κείμενο από μετάφραση που προσπέλασαν, να συμπληρώσουν έναν πίνακα, στον οποίο σε ξεχωριστές στήλες θα καταγράψουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις μιας Αθηναίας συζύγου κατά την κλασική εποχή.
- οι [«Λογοτέχνες»](#) θα πρέπει, αφού διαβάσουν το κείμενο του [Ανδρέα Λασκαράτου, Τα μυστήρια της Κεφαλονιάς – Η προίκα](#) και συνεπικουρούμενοι από έρευνα σε άλλες ιστοσελίδες ([Προίκα](#) και [Προίκες και προικοσύμφωνα](#))

να αποτυπώσουν τα συμπεράσματα της μελέτης τους σε έναν εννοιολογικό χάρτη.

- οι «Ιστορικοί» έχουν ως στόχο της πρώτης τους δραστηριότητας να εντοπίσουν αποκλίσεις, ομοιότητες και διαφορές στο θεσμό του γάμου σε ομάδες διαφορετικής κουλτούρας (Ηθη και έθιμα των Ελλήνων Μουσουλμάνων, Και με προεδρική απόφαση νομιμοποιήθηκε η πολυγαμία στην Κένυα και Το πένθος της επόμενης μέρας) και να καταγράψουν τα πορίσματά τους σε έναν εννοιολογικό χάρτη.
- τέλος οι «Δημοσιογράφοι» θα πρέπει να συντάξουν ένα άρθρο για τη σχολική εφημερίδα, στο οποίο θα δηλώνουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με την εξέλιξη του θεσμού του γάμου και της οικογένειας και τις προεκτάσεις και ερμηνείες που μπορεί να λάβουν οι δύο αυτοί όροι στη σύγχρονη εποχή, αφού μελετήσουν μια σειρά υπερδεσμών (Οι αλλαγές στους θεσμούς του γάμου και της οικογένειας είναι ραγδαίες τα τελευταία 30 χρόνια, Γάμος και οικογένεια, Η χαρά του να μη θέλεις παιδιά, Ελληνική «βιομηχανία» με παρένθετες μητέρες και Νόμιμη η υιοθεσία από ομοφυλόφιλα ζευγάρια στο Λουξεμβούργο).

4^η διδακτική ώρα: Οι μαθητές προχωρούν στη δεύτερη δραστηριότητα, όπως αυτή αναφέρεται στο φύλλο εργασίας της ομάδας τους. Αναλυτικότερα:

- οι «Αρχαιολογιστές» μελετούν αρχαία κείμενα από μετάφραση στα οποία παρουσιάζονται κάποια άλλα παραδείγματα γυναικών στην Αθήνα των κλασικών χρόνων και καλούνται στη συνέχεια να συμπληρώσουν τον πίνακα της προηγούμενης δραστηριότητας με τα νέα δεδομένα που αποκόμισαν από την έρευνά τους.
- οι «Λογοτέχνες» θα πρέπει, αφού μελετήσουν τα κείμενα Εμμανουήλ Ροΐδης, Η εορτή του πατρός μου και Περλ Μπακ, Η μόνα, να δημιουργήσουν ένα συννεφόλεξο στο οποίο θα δηλώνουν τη διαφορετικότητα που επιφυλάσσεται για κάθε φύλο στο γονεϊκό του ρόλο. Στη συνέχεια, θα πρέπει να καταθέσουν

την προσωπική τους άποψη για τη διαφοροποίηση των γονεϊκών ρόλων με βάση το φύλο σε ένα πολυτροπικό κείμενο.

- οι [«Ιστορικοί»](#) έχουν ως αποστολή να καταδείξουν σε μια χρονογραμμή τις αλλαγές και διαφοροποιήσεις, ώστε να καταδεικνύονται οι κυριότεροι σταθμοί στην ιστορική μετεξέλιξη του ρόλου της γυναίκας στην κοινωνία ([Μητριαρχία](#), [Η γυναίκα στο Βυζάντιο](#), [Η θέση της γυναίκας κατά τον Μεσαίωνα](#) και [Νεότεροι Χρόνοι 19^{ος}-20^{ος} αιώνας](#)).
- οι [«Δημοσιογράφοι»](#) καλούνται να δημιουργήσουν ένα πολυτροπικό κείμενο, στο οποίο θα εκφράζουν την προσωπική τους άποψη για τους έμφυλους ρόλους, έχοντας προηγουμένως πάρει ιδέες από τη μελέτη των ακόλουθων κειμένων: [Έχεις κορίτσι; Μην το καταστρέψεις!](#) και [Διαφημιστικό σε κάνει να ξανασκεφτείς τη φράση «σαν κοριτσάκι»!](#).

5^η διδακτική ώρα: Οι μαθητές περνούν στην τελευταία δραστηριότητα, στην οποία:

- οι [«Αρχαιογνώστες»](#) ζητείται να μελετήσουν τις ακόλουθες ιστοσελίδες: [Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα](#), [Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Αθήνα και στην Αρχαία Σπάρτη](#) και [Η θέση της γυναίκας](#) και να δημιουργήσουν στη συνέχεια ένα πολυτροπικό κείμενο στο οποίο θα διαφαίνονται τα συμπεράσματά τους.
- οι [«Λογοτέχνες»](#) θα πρέπει αρχικά να μελετήσουν τα ακόλουθα αποσπάσματα λογοτεχνικών κειμένων: [Κώστας Ταχτσής, Τα ρέστα](#), [Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Η φόνισσα](#) και [Κωνσταντίνος Θεοτόκης, Η τιμή και το χρήμα](#). Έπειτα τους ζητείται να προβληματιστούν για τους λόγους για τους οποίους οι γυναίκες-ηρωίδες των εν λόγω κειμένων δε βρήκαν την ευτυχία στο γάμο και την τεκνοποίηση. Τέλος, καλούνται να δημιουργήσουν ένα διαλογικό κείμενο που θα προορίζεται για δραματοποίηση, στο οποίο θα συνομιλούν δύο από αυτές τις ηρωίδες (Φραγκογιαννού και Ρήνη) και θα ανταλλάσσουν τις απόψεις και τους στοχασμούς τους.

- οι «Ιστορικοί» θα πρέπει να μελετήσουν τα κείμενα Φεμινισμός και Σουφραζέτες και να δημιουργήσουν στη συνέχεια ένα πολυτροπικό κείμενο στο οποίο θα αποτυπώνουν τα συμπεράσματά τους.
- τέλος οι «Δημοσιογράφοι» θα πρέπει να δηλώσουν σε έναν εννοιολογικό χάρτη τα σημαντικότερα στοιχεία από τη μελέτη των ακόλουθων πηγών: Η φεμινιστική γλωσσολογία και Γλώσσα και φύλο.

6^η διδακτική ώρα: Λόγω αυξημένης δυσκολίας και χρονικής πίεσης προβλέπεται μια επιπλέον ώρα για τη διευκόλυνση των μαθητών, προκειμένου να ολοκληρώσουν με επιτυχία τις δραστηριότητες των φύλλων εργασίας τους. Φυσικά, αν είναι αναγκαίο, οι ομάδες μπορούν να συνεχίσουν τις εργασίες εκτός ωρολογίου προγράμματος, οπότε ο διδάσκων πρέπει να καταρτίσει ένα χρονοδιάγραμμα προόδου και παράδοσης και να μεριμνήσει για την πιστή τήρησή του.

7^η διδακτική ώρα: Πρόκειται για την κατακλείδα του σεναρίου, οπότε δίνεται η δυνατότητα αναστοχασμού, κριτικής, αυτοκριτικής και εξαγωγής συμπερασμάτων για τις ομάδες και τα μέλη τους. Αρχικά, κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια τις εργασίες της και στη συνέχεια οι μαθητές συζητούν από κοινού για τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, αλλά και τα οφέλη που αποκόμισαν κατά τη διαδικασία σύνθεσης και δημιουργίας τους.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1^ο: «Αρχαιογνώστες»

1) Λαμβάνοντας ως αντιπροσωπευτικό παράδειγμα την [ιστορία του Ισχύμαχου](#) που μας παραθέτει ο Ξενοφώντας στον *Οίκονομικό* του να καταγράψετε τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις μιας Αθηναίας *σζύγου* την κλασική εποχή.

Καθήκοντα	Υποχρεώσεις

2) Έχει ενδιαφέρον να παρακολουθήσουμε την ιστορία και κάποιων άλλων [γυναικών στην Αθήνα των κλασικών χρόνων](#) (βλ. σελ. 16-22). Προσπαθήστε τώρα να εμπλουτίσετε τον παραπάνω πίνακα αξιοποιώντας τις πληροφορίες που αντλήσατε από τα αρχαία κείμενα που μελετήσατε.

3) Περιηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες:

- ✓ [Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα](#)
- ✓ [Η θέση της γυναίκας στην αρχαία Αθήνα και στην Αρχαία Σπάρτη](#) (θα επεξεργαστείτε μόνο το τμήμα που αφορά στην αρχαία Αθήνα).
- ✓ [Η θέση της γυναίκας](#)

Αποτυπώστε στη συνέχεια τα πορίσματα της έρευνάς σας σε ένα πολυτροπικό κείμενο (λογισμικό παρουσίασης, βίντεο, ζωγραφική/κολάζ). Μπορείτε να αντλήσετε εικονογραφικό υλικό από τους παραπάνω υπερδεσμούς αλλά και από ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο. Το θέμα σας αυτή τη φορά είναι η γυναίκα και η θέση της στην κοινωνία γενικά, όχι μόνο η έγγαμη (σύζυγος και μητέρα).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ**
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ**

**ΕΣΠΑ
2007-2013**
επένδυση για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

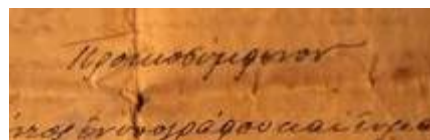

Φύλλο Εργασίας 2^ο: «Λογοτέχνες»

1) Όπως προκύπτει από το κείμενο του Ξενοφόντα, από τα αρχαία χρόνια μέχρι και πολύ πρόσφατα προϋπόθεση για την πραγματοποίηση κάθε γάμου ήταν η προικοδότηση της νύφης. Μελετήστε το ακόλουθο κείμενο: [Ανδρέας Λασκαράτος, Τα μυστήρια της Κεφαλονιάς – Η προίκα](#) και προσπαθήστε να καταλήξετε σε συμπεράσματα για το θεσμό αυτό. Στην έρευνά σας θα σας φανούν χρήσιμοι και οι ακόλουθοι υπερδεσμοί:

- ✓ [Προίκα](#)
- ✓ [Προίκες και προικοσύμφωνα](#)

Δηλώστε τα αποτελέσματά της μελέτης σας σε έναν [εννοιολογικό χάρτη](#).

2) Μελετήστε τα ακόλουθα λογοτεχνικά κείμενα:

- ✓ [Εμμανουήλ Ροΐδης, Η εορτή του πατρός μου](#)
- ✓ [Περλ Μπακ, Η μάνα](#)

α) Σε αυτά η μητέρα και ο πατέρας εμφανίζονται και λειτουργούν με διαφορετικό τρόπο. Δηλώστε τα συμπεράσματά σας σε ένα [σύννεφο λέξεων](#).

β) Μπορείτε να αναγνωρίσετε τα κοινωνικά στερεότυπα που διαμορφώνονται και συντηρούνται για το ρόλο του κάθε γονέα μέσα στην οικογένεια ανάλογα με το φύλο του; Σας βρίσκει σύμφωνους αυτή η διαφοροποίηση;

Αποτυπώστε τα πορίσματα της έρευνάς σας σε ένα πολυτροπικό ψηφιακό κείμενο (λογισμικό παρουσίασης, βίντεο, ζωγραφική/κολάζ). Μπορείτε να αντλήσετε εικονογραφικό υλικό από ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο ([απεικόνιση των έμφυλων ρόλων στις εικαστικές τέχνες](#)).

3) Εξετάστε τα αποσπάσματα από τα ακόλουθα λογοτεχνικά κείμενα:

- ✓ [Κώστας Ταχτσής, Τα ρέστα](#) ([εδώ](#) ολόκληρο το κείμενο)
- ✓ [Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Η φόνισσα](#) ([εδώ](#) ολόκληρο το κείμενο)
- ✓ [Κωνσταντίνος Θεοτόκης, Η τιμή και το χρήμα](#) ([εδώ](#) ολόκληρο το κείμενο)

Στα αποσπάσματα αυτά καταρρίπτεται η κοινωνική αντίληψη σύμφωνα με την οποία η ευτυχία της γυναίκας εξαρτάται αποκλειστικά από το γάμο και την τεκνοποίηση.

Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι μια γυναίκα δεν γνώριζε πάντα την ευτυχία στο γάμο της;

Δημιουργήστε ένα διάλογο τον οποίο στη συνέχεια θα δραματοποιήσετε. Σε αυτόν θα συνομιλούν οι δύο ηρωίδες των λογοτεχνικών κειμένων που διαβάσατε (*Φραγκογιαννού και Ρήνη*) αναπτύσσοντας τους προβληματισμούς σας για το θέμα.

Φύλλο Εργασίας 3^ο: «Ιστορικοί»

1) Το κείμενο του Ξενοφώντα δίνει ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες για το γάμο στην κλασική εποχή. Ως κοινωνικός θεσμός όμως ο γάμος αντικατοπτρίζει τις αξίες του πολιτιστικού συνόλου που τον θεσπίζει και διαφοροποιείται από εποχή σε εποχή και από κοινωνία σε κοινωνία. Αφού μελετήσετε τα ακόλουθα κείμενα:

- ✓ [Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων Μουσουλμάνων](#) – Μέρος Β' (την ενότητα 5 «Προξενιό»),
- ✓ [Και με προεδρική απόφαση νομιμοποιήθηκε η πολυγαμία στην Κένυα](#) και
- ✓ [Το πένθος της επόμενης μέρας](#)

δηλώστε τα συμπεράσματά σας σε έναν [εννοιολογικό χάρτη](#).

2) Μελετήστε τα ακόλουθα κείμενα:

- ✓ [Μητριαρχία](#) (την εισαγωγική παράγραφο και την ενότητα «Μητριαρχικές Κοινωνίες»),
- ✓ [Ἡ γυναίκα στο Βυζάντιο](#),
- ✓ [Ἡ θέση τῆς γυναίκας κατά τὴν ἱστορική περίοδο](#) (την ενότητα «Ἡ θέση τῆς γυναίκας στην Τουρκοκρατία») και
- ✓ [Νεότεροι Χρόνοι 19^ο-20^ο αιώνας](#)

και αποτυπώστε στη συνέχεια τα πορίσματα της έρευνάς σας σε μια [χρονογραμμή](#).

3) Μελετήστε τα ακόλουθα κείμενα:

- ✓ [Φεμινισμός](#) (την εισαγωγική παράγραφο) και
- ✓ [Σουφραζέτες](#)

και δημιουργήστε ένα πολυτροπικό ψηφιακό κείμενο (λογισμικό παρουσίασης, βίντεο, ζωγραφική/κολάζ). Μπορείτε να αντλήσετε εικονογραφικό υλικό από ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο.

Φύλλο Εργασίας 4^ο: «Δημοσιογράφοι»

1) Το κείμενο του Ξενοφώντα διασώζει πολύτιμες πληροφορίες για το γάμο του Ισχύμαχου και της συζύγου του, που μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικός για τα δεδομένα της (κλασικής) εποχής. Στις μέρες μας όμως τα πράγματα όσον αφορά στο θεσμό του γάμου και της οικογένειας έχουν αλλάξει σημαντικά ή τείνουν προς ρηξικέλευθες μεταβολές. Αφού μελετήσετε τα ακόλουθα κείμενα:

- ✓ [Οι αλλαγές στους θεσμούς του γάμου και της οικογένειας είναι ραγδαίες τα τελευταία 30 χρόνια,](#)
- ✓ [Γάμος και οικογένεια,](#)
- ✓ [Η χαρά του να μη θέλεις παιδιά,](#)
- ✓ [Ελληνική «βιομηχανία» με παρένθετες μητέρες](#) και
- ✓ [Νόμιμη η υιοθεσία από ομοφυλόφιλα ζευγάρια στο Λουξεμβούργο](#)

αποδώστε τους προβληματισμούς σας σε ένα άρθρο που προορίζεται να δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

2) Μελετήσετε τα ακόλουθα κείμενα:

- ✓ [Έχεις κορίτσι; Μην το καταστρέψεις!](#) και
- ✓ [Διαφημιστικό σε κάνει να ξανασκεφετείς τη φράση «σαν κοριτσάκι»!](#)

και στη συνέχεια αποτυπώστε τις απόψεις σας σε σχέση με τα στερεότυπα που βλέπετε να αναπαράγονται στην εποχή μας για τους έμφυλους ρόλους σε ένα πολυτροπικό ψηφιακό κείμενο (λογισμικό παρουσίασης, βίντεο, ζωγραφική/κολάζ). Μπορείτε να αντλήσετε εικονογραφικό υλικό από ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο.

3) Η κατώτερη κοινωνική θέση της γυναίκας δεν θα μπορούσε να μην αποτυπώνεται και στο κυρίαρχο μέσο επικοινωνίας, την ανθρώπινη γλώσσα.

Διαβάστε τα ακόλουθα κείμενα:

- ✓ [Η φεμινιστική γλωσσολογία](#)
- ✓ [Γλώσσα και φύλο](#)

και δηλώστε τα αποτελέσματα της μελέτης σας σε έναν [εννοιολογικό χάρτη](#).

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Ο διαθέσιμος χρόνος, το επίπεδο γνώσεων και η φιλομάθεια των μαθητών είναι παράγοντες που μπορούν να υπαγορεύσουν ποικίλες παραλλαγές του συγκεκριμένου σεναρίου. Με δεδομένο ότι ορισμένες από τις δραστηριότητες του σεναρίου προϋποθέτουν αυξημένες γνωστικές και νοητικές ικανότητες από την πλευρά των μαθητών, ο διδάσκων έχει την ευχέρεια στις συγκεκριμένες περιπτώσεις να εναρμονίσει το υλικό με τις ανάγκες της τάξης του. Αυτό μπορεί να γίνει είτε παρακάμπτοντας τα στοιχεία που θεωρεί ότι θα δυσχεράνουν την πορεία διεκπεραίωσης του σεναρίου είτε επενεργώντας δημιουργικά σε αυτά και προβαίνοντας σε μερικό μετασχηματισμό τους, λ.χ. με τη χρήση ανά δραστηριότητα επιπρόσθετων διευκρινιστικών ερωτήσεων που συγκεκριμενοποιούν και κατευθύνουν την έρευνα των μαθητών.

Πολλές επιμέρους δραστηριότητες του σεναρίου, οι οποίες αναγκαστικά θίγονται επιδερμικά λόγω έλλειψης χρόνου, θα μπορούσαν να μετατραπούν σε πολύωρο σχέδιο εργασίας (Project), με τη συμβολή και καθηγητών άλλων ειδικοτήτων. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι και η περίπτωση της ιστορίας του φεμινιστικού κινήματος στο δυτικό κόσμο, όπου θα μπορούσαν να εμπλακούν οι καθηγητές ξένων γλωσσών και καλλιτεχνικών, προκειμένου να βοηθήσουν τους μαθητές να προσεγγίσουν σφαιρικά το θέμα.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Υπάρχουν επιφυλάξεις ως προς την επάρκεια του προβλεπόμενου χρόνου για την πραγματοποίηση του σεναρίου, καθώς η εξοικείωση των μαθητών με ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας, όπως και η ευκαταία ευχέρειά τους στη χρήση Η/Υ, ενδέχεται να μην αποτελούν κεκτημένες δεξιότητες, δεδομένης μάλιστα της πολύ μικρής ηλικίας τους. Επιπρόσθετα, επισημαίνεται ότι ορισμένες από τις δραστηριότητες του σεναρίου απαιτούν για την προσπέλαση και τη διεκπεραίωσή τους αρκετά υψηλό επίπεδο γνωστικής και νοητικής ωριμότητας από την πλευρά των

μαθητών, οπότε ο ρόλος του διδάσκοντος αναδεικνύεται καταλυτικός για την ευέλικτη προσαρμογή που θα οδηγήσει στην απρόσκοπτη εφαρμογή του σεναρίου. Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι η φύση του παρατιθέμενου υλικού θα μπορούσε σε ορισμένες περιπτώσεις να χαρακτηριστεί «αιρετική» (επί παραδείγματι όσον αφορά το κείμενο για το δικαίωμα υιοθεσίας παιδιών από ομοφυλόφιλα ζευγάρια). Σαφέστατα, η πρόθεση δεν είναι η άμεση ή έμμεση προπαγάνδα υπέρ κάποιας συγκεκριμένης θέσης, αλλά η ενασχόληση των μαθητών με θέματα της επικαιρότητας που απηχούν ενδεχόμενους μετασχηματισμούς σε σχέση με τα θέματα υπό συζήτηση. Σε κάθε περίπτωση, αν ο διδάσκων κρίνει πως η ενασχόληση με τέτοια θέματα-ταμπού δεν ενδείκνυται για την τάξη του, έχει την ευχέρεια να παρακάμψει ή να τροποποιήσει την επίμαχη δραστηριότητα κατά το δοκούν.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βρασιδάς, Χ., Μ. Ζεμπύλας & Α. Πέτρου. 2005. «Σύγχρονα παιδαγωγικά μοντέλα και ο ρόλος της εκπαιδευτικής τεχνολογίας». Στο Σ. Ρετάλης (επιμ.), *Οι προηγμένες τεχνολογίες διαδικτύου στην υπηρεσία της μάθησης*. Ρόδος: Καστανιώτη.

Daraki, E. 2007. «“Re-Constructing” Boys and Girls in the Primary Classroom: Making 12-year-old Pupils Sensitive to Gender Symmetry Issues through a Project». Στο *Έμφυλοι Μετασχηματισμοί – πρακτικά Συνεδρίου* (επιμ. Παπαγεωργίου Γ.). Ρέθυμνο.

Doise, W. & G. Mugny. 1984. *The social development of intellect*. New York: Pergamon Press.

Δρογίδης, Α. Δ. & Δ. Α. Παππά. 2008. «Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο σύγχρονο σχολείο». Στο *3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Αγωγής Δράμας με θέμα: «Ο εκπαιδευτικός και το έργο του: Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον»*. Δράμα.

Κακλαμάνης, Θ. 2005. «Συνεργατική μάθηση και Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση», *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, τεύχος 10. Αθήνα: Εκδόσεις Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Καπραβέλου, Α. & Ι. Λέμα. 2008. «Πλεονεκτήματα και όρια της χρήσης Η/Υ για τη διδασκαλία των μαθημάτων στο σχολείο». *Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας «Ψηφιακό υλικό για την υποστήριξη του παιδαγωγικού έργου των εκπαιδευτικών»*. Τόμος Α'. Νάουσα.

Κογκίδου, Δ. 2013. «[Η συμβολή της αντισεξιστικής εκπαίδευσης στη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς έμφυλη βία](#)». Εισήγηση στην εκδήλωση «*Δώσε τέλος στη σιωπή*». Ξάνθη.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Κουτσός, Θ. Μ. 2000. *Διδακτική της ιστορίας, Θεωρητική Προσέγγιση, Διδακτικά Μοντέλα.* Θεσσαλονίκης: Ζήτης, 19.

Λαμπάκη, Ο. «Ποιος είναι ο σύγχρονος ρόλος του εκπαιδευτικού μπροστά στις σημερινές προκλήσεις και στο νέο περιβάλλον μάθησης;», *Νέος Παιδαγωγός* (online περιοδικό).

Λυτούδη, Π. 2012. *Σχεδιάζοντας το ψηφιακό σχολείο: Προγράμματα Σπουδών, εκπαιδευτικό υλικό, στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών* (πτυχιακή εργασία). Αθήνα.

Μακρυγιάννης, Π. 2012. «Τα προγράμματα σπουδών του Νέου Σχολείου: στόχοι, φιλοσοφία και ένταξη των ψηφιακών μέσων διδασκαλίας και μάθησης στις παιδαγωγικές πρακτικές».

Μαραγκουδάκη, Ε. «Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην αποδόμηση των έμφυλων ταυτοτήτων: προϋποθέσεις, αντιστάσεις και όρια»

Μαυρογιώργος, Γ. 2011. «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών: Γιατί οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζονται λες και δεν είναι ενήλικες;». Στο Οικονομίδης Βασίλειος (επιμ.) *Εκπαίδευση και Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών.* Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Wertsch, J. V. 1985. *Vygotsky and the social formation of mind.* Cambridge MA: Harvard University Press.

[τελευταία προσπέλαση στις 20/08/2014].